

VETOOMUS Lasten ja nuorten kipupoliklinikkatoiminnan saamiseksi yliopistosairaaloihin

Pitkittyneen kivun hoito- ja kuntoutusmalli on tuloksellinen, mutta vain harvan lapsen ja nuoren ulottuvilla. Suomessa on kehitetty vaikuttava hoitomalli, joka jalkauttaminen kaikkiin yliopistosairaaloihin kustantaisi noin 1 milj.€/vuosi.

THL:n julkaisemat tuoreet Kouluterveyskyselyn tulokset herättävät huolta. Yläkoululaisista peräti 9 % kokee pitkäaikaista päivittäistä kipua useissa kehon osissa, ja viikoittaista kipua raportoitiin lähes 40 %. Tällaisen nk. monipaikkakivun negatiiviset vaikutukset saattavat olla elinikäiset.

Mitä pitkittynyt kipu on?

Lapsilla ja nuorilla esiintyy pitkäaikaista tai toistuvaa kipua, joka joko jatkuu kudonvaurion parantumisen jälkeen tai syntyy ilman kudonvauriota. Tällöin puhutaan pitkittyneestä kivusta. Uudet aivotutkimusmenetelmät ovat tuoneet uutta ja tärkeää ymmärrystä juuri tähän kipuun. Keskeisin pitkittynyttä kipua ylläpitävä tekijä nykytietämyksen mukaan on hermoston herkistyminen. Aivot tuottavat kipukokemuksen ärsykeille, jotka aiemmin eivät ole tuntuneet kivuliaita, esimerkiksi tavallinen kosketus. Myös erilaiset negatiiviset tunnetilat, kuten pelko, voi ilmetä kipukokemuksena.

Pitkittyneen kivun liitännäisvaikutukset

Lasten ja nuorten pitkittyneeseen kipuun liittyy monenlaisia liitännäisongelmia (oppimisvaikeudet, syömishäiriöt, unen ja mielialan ongelmat) sekä toimintakyvyn laskua (koulupoissaolot, huoltajien työstä poissaolot, harrastustoiminnan ja sosiaalisen elämän kapeutuminen), joilla on pahimmillaan elämänmittaiset negatiiviset kerrannaisvaikutukset. Tutkimusten mukaan nuoruusiän hoitamaton laaja-alainen kipu ennustaa aikuisiän kroonista kipua, mielialaongelmia, työkyvyttömyyttä ja runsasta terveyspalvelujen kulutusta. Yhteiskunnalle vuosien saatossa koituvaa taloudellista taakkaa on mittava.

Tarvitaan kokonaisvaltaista hoitoa ja etenkin kuntoutusta menetetyn toimintakyvyn palauttamiseksi.

Lasten ja nuorten pitkittynyt kipu toistaiseksi alitunnistettu eikä sen hoitoa ole resursoitu sopivilla palveluilla ja riittävällä moniammatillisella asiantuntemuksella. Varsin tavallista onkin, että laadukkaan hoidon sijaan pitkittyneestä kivusta kärsivä lapsi tai nuori tapaa vuosien varrella useita eri ammattilaisia, altistuu tarpeettomille ja potentiaalisesti haitallisille lääkehoidoille ja toimenpiteille saamatta tarvitsemaansa kokonaisvaltaista apua. Lukuisista hoitointerventioista huolimatta kipu jatkuu ja kivun aiheuttama haitta arjessa lisääntyy.

HUS:in tuloksellinen hoitomalli

Lasten ja etenkin nuorten pitkittynyt kipu on tutkimusten mukaan lisääntynyt tasaisesti 90-luvulta lähtien Suomessa muiden länsimaiden tapaan. Tähän kasvavaan tarpeeseen HUS Uuteen lastensairaalan perustettiin Uuden lastensairaalan tukisäätien poikkeuksellisen suurlahjoituksen avulla Suomen ensimmäinen täysipäiväisesti lasten kipua hoitava yksikkö kesällä 2020. HYKS aikuisten kipuklinikka oli tätä ennen täyttänyt jo 40 vuotta.

Kansallisen lasten ja nuorten moniammatillinen kivunhoidon ja tutkimuksen keskuksen toiminta on osoittanut jo kolmen ensimmäisen vuoden aikana, että lasten ja nuorten pitkittyneen kivun hoito on vaativaa, mutta erittäin tuloksellista. Toisin kuin usein aikuisiässä, lapsuus ja nuoruusiässä kipukierre on mahdollista vielä katkaista; **noin 80 % näyttää parantuvan täysin.**

Lasten ja nuorten pitkittyneen kivun yllättävän hyvä ennuste suhteessa aikuisten pitkittyneen kivun hoitotuloksiin liittyy pitkälti kehittyvän keskushermoston parempaan muovautumiskykyyn.

Hyviin hoitotuloksiin pääseminen näyttää kuitenkin edellyttävän asiantuntevan hoitotiimin ja perheen sitoutumisen lähes viikoittaisiin yksilöllisesti suunniteltuihin kuntoutusinterventioihin, joiden ensisijaisena tavoitteena on toimintakyvyn palauttaminen. Lahjoitusvaroin perustettu Lasten kipukeskus on nyt siirtynyt osaksi HUSn normaalia toimintaa.

Yhtäläinen oikeus laadukkaaseen kivun hoitoon asuinpaikasta riippumatta

Koska lasten ja nuorten pitkittyneen kivun tuloksekas hoito vaatii hyvin tiivistä hoitoa ja kuntoutusta, **tarvitaan kansallisen keskuksen lisäksi alueellisia toimijoita.** Lasten pitkittyneen kivun hyvä hoito ei voi riippua perheen asuinpaikasta.

HUS:in Uuden lastensairaalan kaltainen moniammatillinen pitkittyneen kivun hoidon toteuttaminen valtakunnallisesti maksaisi vuodessa noin miljoona euroa. Kustannushyödyt olisivat moninkertaiset pidemmässä juoksussa.

Tällä hetkellä lasten kivun hoidon osaaminen ja resurssointi ei ole riittävällä tasolla edes kaikissa lastenklinikoissa. Yliopistosairaaloissa tulisi olla lasten kipuun erikoistunut moniammatillinen yksikkö, jotta lapset ja perheet saisivat asianmukaista ja vaikuttavaa palvelua lähellä kotia. Pitkittyneestä kivusta toipuminen vaatii aluksi viikoittaista, myöhemmin harvennettua terapiaa.

Miljoonanalla eurolla jokaiseen yliopistosairaalaan (noin 225 000 e / yliopistosairaala + 100 000 e HUS:ille koulutukseen ja koordinointiin) rahoitettaisiin lasten kipupoliklinikan perustaminen ja toiminta (kipulääkäriin, kipuhoitajan, kipufysioterapeutin sekä kipupsykologin palkat ja kouluttautumiskustannuksia sekä tarvittavat ostopalveluterapiat).

Tätä työtä tulee alkuun ohjata HUS:in lasten kipukeskuksesta, jotta oikeasti vaikuttavat menetelmät jalkautuvat käytäntöön. Kansallisen kipukeskuksen koordinoima Kansallinen lasten kivun hoidon malli on olemassa, mutta moniammatilliset tiimit tekevät työtä oman työn ohella ilman syvällistä perehtymistä pitkittyneen kivun hoitoon. Tarve ja tahtotila varsinaisten lasten kipupoliklinikoiden perustamiseen on hyvä. Lapsuudessa ja nuoruudessa tehdyn työn tulokset ulottuvat aikuisikään asti. Uuden erinomaisen hoitomallin laajentaminen tarvitseekin nyt poliittista tukea ja päätöksiä, joita Eduskunnan Kipu- ja migreeni ryhmä on osaltaan sitoutunut edistämään. Kaikilla suomalaislapsilla tulee olla yhtäläinen oikeus hyvään kivun hoitoon asuinpaikasta huolimatta.

Lisätietoja: Osastonylilääkäri, Minna Ståhl, HUS kansallinen lasten ja nuorten kivunhoidon ja tutkimuksen keskus, minna.stahl@hus.fi

Krooninen kipu on kallis kansansairaus.

Lapsen kipu kannattaa aina hoitaa hyvin.

- Suomessa **35 %** aikuisista on kokenut vähintään **3 kuukautta** kestänyttä kipua.
- Kroonisen kivun juuret ovat usein lapsuus-nuoruusiässä. **Hoitamaton kipu pitkittyy.**
- Pitkittänyt kipu lapsuus-nuoruusiässä on paljon helpompi parantaa kuin aikuisena.

Kansallinen lasten ja nuorten kivunhoidon malli maksaisi vain noin

1

milj. € / vuosi.

Yhteistyössä: Tuki- ja liikuntaelinliitto Tule ry, Suomen Kipu ry, Suomen Kivuntutkimusyhdistys ry, Suomen Migreeniyhdistys ry sekä Suomen Reumaliitto ry